

одному нормативно-правовому акті. Тому слід підтримати, існуючу в науці кримінального права, позицію щодо заміни, в статтях 364, 368, 368-2, 369 КК України, поняття «службова особа» поняттям «публічна службова особа».

Кримінологічна характеристика та запобігання насильницьких злочинів

Стопченко Є.1, студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Кулакова Н.В.*

Незважаючи на порівняно незначну частку насильницьких злочинів у загальній структурі злочинності, вони відрізняються підвищеною суспільною небезпекою, оскільки пов'язані з настанням тяжких наслідків для потерпілих. Сучасна насильницька злочинність у багатьох випадках носить побутовий або ситуативний характер. Разом з тим, збільшується кількість заздалегідь підготовлених злочинів, які нерідко відрізняються особливою жорстокістю та зухвалістю. Насильство існує у всіх соціальних групах, незалежно від рівня доходу, походження, положення в суспільстві.

Насильство є не лише правовою проблемою, а й значною мірою також філософською та соціокультурною. Різні аспекти агресивно-насильницької поведінки є предметом вивчення психології, соціології, конфліктології, кримінології, педагогіки та медичних наук. У теоретико-методологічному плані остаточно не вирішеним залишається питання феномену детермінант, що обумовлюють вчинення насильницьких злочинів.

Насильницька орієнтація особи передбачає насильство як звичайний засіб досягнення мети. Цій орієнтації властиві жорстокість, зневага до прав інших, байдуже ставлення до людського життя.

Агресивність (агресія) характерна для насильницьких злочинів. Вона виникає як реакція суб'єкта на фрустрацію (перешкоду досягнення мети агресора) і супроводжується емоційними станом гніву, ворожості, ненависті тощо. Готовність індивіда до агресивної поведінки належить до стійких рис особи - насильника. Розвиток агресивності як якості особи залежить від рівня її соціалізації та засвоєння культурно-соціальних норм. Але треба зазначити, що агресивна поведінка може бути спровокована іншими особами (жертвами агресії), несприятливим розвитком ситуації, неправильною інтерпретацією намірів оточуючих тощо.

Для агресії осіб, що вчиняють злочини насильницької спрямованості, характерно: а) супроводжуючі процеси зараження; б) взаємної індукції; в) стереотипізація уявлень у створюваному «образі ворога»; г) наявність ініціаторів та провокаторів; д) готовність особи вирішувати за рахунок інших свої проблеми; е) анонімність кожного учасника агресивних проявів.

Особа злочинця є головним елементом механізму злочинної поведінки. Соціальні контакти і вся сфера спілкування можуть змінюватися. Усі зміни в особистості злочинця, його поведінці та сфері спілкування після початку злочинних дій залежать від різноманітних факторів, з яких ми виділяємо: а) особливості злочинця - його моральні, психологічні, демографічні, інтелектуальні, рольові та інші характеристики; б) особливості ситуації скоєння злочину - сприятлива, несприятлива або нейтральна для продовження злочину й доведення його до кінця.

Розглядаючи особистісні та ситуаційні фактори злочинної поведінки, необхідно звернутися до вивчення їх залежності від умов життя людей.

Потреби, нахили та мотивація поведінки людини суб'єктивні. Але ця суб'єктивність другорядна, тому що сама особа сформована об'єктивним зовнішнім середовищем; внутрішні спонукання, плани та інтереси актуалізуються і отримують конкретну значимість - перетворюються в мотиви поведінки та рішення; будь-які інтереси не можуть бути задоволені без використання об'єктивних зовнішнього середовища. Тому детермінанти злочинної поведінки приховуються в соціальних умовах, а вони визначаються станом суспільного розвитку.

Економічний стан суспільства, зниження рівня життя значної частини населення, соціально-побутова непорядкованість, безробіття, юридична безправність, загальна психологічна нестійкість, що виливається в алкоголізацію і наркотизацію, втрату морально-психологічних орієнтирів, негативно впливають на мікроклімат в сім'ї, у школі, на виробництві, сприяють різкому зниженню рівня культури міжособистісного спілкування, росту жорстокості і насильства. Шляхом пропаганди жорстокості, насильства, статевої розпусти в багатьох засобах масової інформації, нав'язується така схема культури, у якій принижується гідність людини. Відсутність ефективної системи допомоги і захисту жертв від насильницьких посягань, недостатнє законодавче врегулювання цієї проблеми, впливають на зростання насильницьких злочинів.

Існує ряд теоретичних парадигм, які розглядають комплекс факторів, що обумовлюють існування насильства. Макроорієнтовані - надають насильству соціокультурне пояснення. Насильство впливає з владних відносин, зумовлених соціальною структурою та культурою суспільства.

Мікроорієнтовані теорії розглядають насильство в контексті міжособистісної соціально-психологічної взаємодії (до цього класу також доцільно віднести фактори, що пов'язані з індивідуальними психологічними та біологічними характеристиками, психопатологічні відхилення).

Кожний конкретний злочин викликається не одною ізольованою причиною, а сукупністю детермінант (факторів), які діяли у різний час та в різних умовах. Але при усій складності взаємодії цих факторів їх можна певним чином класифікувати, виділити основні, вирішальні. У більшості випадків головну роль відіграло негативне формування особи. Саме моральне виховання є тим фактором, який визначає весь життєвий шлях людини, характер її поведінки, а інколи й конкретні вчинки. Криміногенний вплив зовнішніх обставин може призвести до скоєння злочину лише особою, яка не володіє твердими моральними принципами. У тих випадках, коли злочинний намір сформувався та людина почала скоювати злочин, її діяльність може призвести до необхідного результату лише у тому випадку, якщо в оточуючій дійсності є сприятливі умови.

Виявлення детермінант, які сприяють скоєнню злочинів, важливо для розробки необхідних профілактичних заходів.

Список використаних джерел:

1. Криминология. - М., 1998.
2. Кривошекова Н.В. О криминологическом понятии «насильственной преступности». // Методологические вопросы криминологических исследований. - М., 1983.
3. Жалинский А.Э. Насильственная преступность и уголовная политика. // Сов. гос-во и право. - 1991. - № 4.
4. Аменов С.Б. Предупреждение насильственной преступности: достижения, проблемы. // Вопросы борьбы с преступностью. - М., 1988. - № 47.